

Rafał Kucharski

MACZETA BIAŁEGO CZŁOWIEKA

W ten sposób, który dziś uznany byłby za niezbyt poprawny politycznie, w broszurze „Życie w dżungli z nożem Armii Stanów Zjednoczonych LC-14-B (Woodman’Pal)” („Living in the jungle with U.S. Army Knife LC-14-B (Woodman’Pal)”) określono maczetę, zaprojektowaną we współpracy z Korpusem Wojsk Łączności, Armią Stanów Zjednoczonych i Korpusem Piechoty Morskiej. Maczetę tę oznaczono jako - U.S. Army Knife LC-14-B (ilustracja 1). W ślad za wskazanym opracowaniem, na oznaczenie LC-14-B w dalszej części tekstu naprzemiennie używane będą terminy „nóż” i „maczeta”.

Ilustracja 1. Maczeta z pochwą.

Fotografia wykonana przez autora.

Autor broszury Frederick Ersham twierdził, że nóż ten jest bardziej praktyczny niż maczety i noże bolo używane przez tubylców. Podkreślał

uniwersalność noża, który miał służyć wycinaniu ścieżki w gęstych zaroślach, budowie schronienia, rozszczepianiu liści palmowych dla pozyskiwania włókien do wyplatania mat, ścinaniu i otwieraniu orzechów kokosowych, aby zdobyć wodę i pożywienie. W jego opinii, nóż LC-14-B odgrywał podstawową rolę w umożliwieniu żołnierzowi przeżycia w dżungli. Do marca 1944, dla celów wojskowych wyprodukowano 75 000 sztuk tych maczet, w które wyposażono żołnierzy wojsk lądowych, marynarzy oraz żołnierzy piechoty morskiej.

Parkeryzowana **głownia** U.S. Army Knife LC-14-B o długości 12 cali i maksymalnej szerokości 2 i 5/8 cala, wykonana była z węglowo – manganowej stali narzędziowej, miała nietypowy kształt, przywodzący na myśl indyjski miecz ofiarny ram dao. Pozbawiona była sztychu, ale posiadała trzy krawędzie tnące, które wyznaczały strefy o różnym przeznaczeniu. I tak ostrze usytuowane w poprzek osi podłużnej głowni, w jej najszerszej części, na końcu przeciwnym do rękojeści, w razie potrzeby pełniło funkcję narzędzia do kopania (ilustracja 2 pkt. a). Bezpiecznemu uchwyceniu głowni noża przy wykonywaniu tej czynności służyć miało wycięcie w grzbiecie brzeszczotu, które w założeniu zapobiegało zsunięciu się dłoni kopiącego i jej zranieniu (ilustracja 2 pkt. b) o znajdującą się nieopodal inną krawędź tnącą. Krawędź ta miała sierpowaty kształt, była dobrze zaostrzona od wewnętrznej strony, a jej bardzo silna krzywizna zabezpieczała ją przed przypadkowym uszkodzeniem (ilustracja 2 pkt. c).

Wedle koncepcji projektantów LC-14-B, owo hakowate ostrze miało służyć karczowaniu krzewów i drzewek tuż przy korzeniu, przyciąganiu zwisających z gałęzi owoców, wycinaniu krzaków w takich okoliczności, w których wzrok przy wykonywaniu tej pracy musiał być zastąpiony dotykiem (np.: w ciemności). Zatem miało ono być wykorzystywane w sytuacjach, w których niemożliwe było wykonanie pełnego zamachu maczetą w celu cięcia lub rąbania.

Po stronie głowni przeciwnej do ostrza o sierpowatym kształcie, na wklęsłej krawędzi brzeszczotu, ciągnącej się wzdłuż jego osi podłużnej, znajdowała się najdłuższa krawędź tnąca, przeznaczona do torowania drogi w dżungli, jak również miała ona znaleźć zastosowanie we wszystkich tych sytuacjach, w których używa się maczety, noża lub siekiery (ilustracja 2 pkt. d). Miejsce styku tej krawędzi oraz ostrza służącego do kopania miało postać zewnętrznego kąta zaokrąglonego, co miało służyć ochronie najdłuższego ostrza maczety przed uszkodzeniem, spowodowanym przypadkowym uderzeniem w podłoże w trakcie rąbania.

Warto zaznaczyć, że M.W. Silvey i G.D. Boyd donoszą o istnieniu egzemplarza LC-14-B z piłą umieszczoną na „fałszywym ostrzu”, aczkolwiek zważywszy na niecodzienny kształt brzeszczotu tego noża, wskazanie która jego część odpowiada tej nazwie może nastroić istotne trudności.

Trzon **rękojeści** noża przeznaczonego dla wojsk lądowych wykonany był ze sprasowanych kawałków skóry, o kształcie zbliżonym do owalnego. W jej części przylegającej bezpośrednio do jelca znajdowało się półkoliste wgłębienie, służące

jako oparcie dla palca wskazującego (ilustracja 1 pkt. c). Przeciwny koniec rękojeści – od strony grzbietu miał wyraźnie zaokrąglony kształt, co według autora broszury „Życie w dżungli z nożem Armii Stanów Zjednoczonych LC-14-B (Woodman’Pal)” („Living in the jungle with U.S. Army Knife LC-14-B (Woodman’Pal)”, przy rąbaniu drewna miało sprzyjać nadaniu maczecie większego pędu. Kulista część chwytu (ilustracja 1 pkt. d) pozwalała bowiem na takie przesuwanie maczety wokół małego palca dłoni, że stanowił on oś obrotu. Maczety przeznaczone dla marynarki wojennej miały prostą drewnianą rękojeść.

Ilustracja nr 2. Głownia.

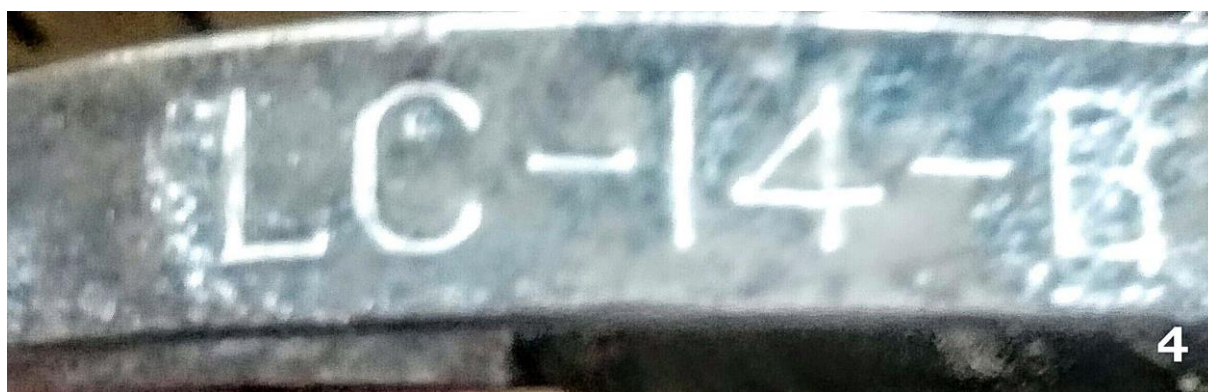
Fotografia wykonana przez autora.

Kabłak połączony z głowicą przechodził w jelec, którego końcówka ramienia wygięta była lekko ku grzbietowi głowni. Ta zamknięta, pokryta czarnym lakierem, konstrukcja występowała w maczetach z rękojeścią wykonaną ze sprasowanych kawałków skóry.

Na płazie głowni umieszczano sygnaturę obejmującą między innymi nazwę producenta, miejsce jego siedziby i numer znaku handlowego (ilustracja 3), zaś na kabłaku cyfrowo-literowe oznaczenie noża (ilustracja 4).

*Ilustracja nr 3. Sygnatura głownia.
Fotografia wykonana przez autora.*

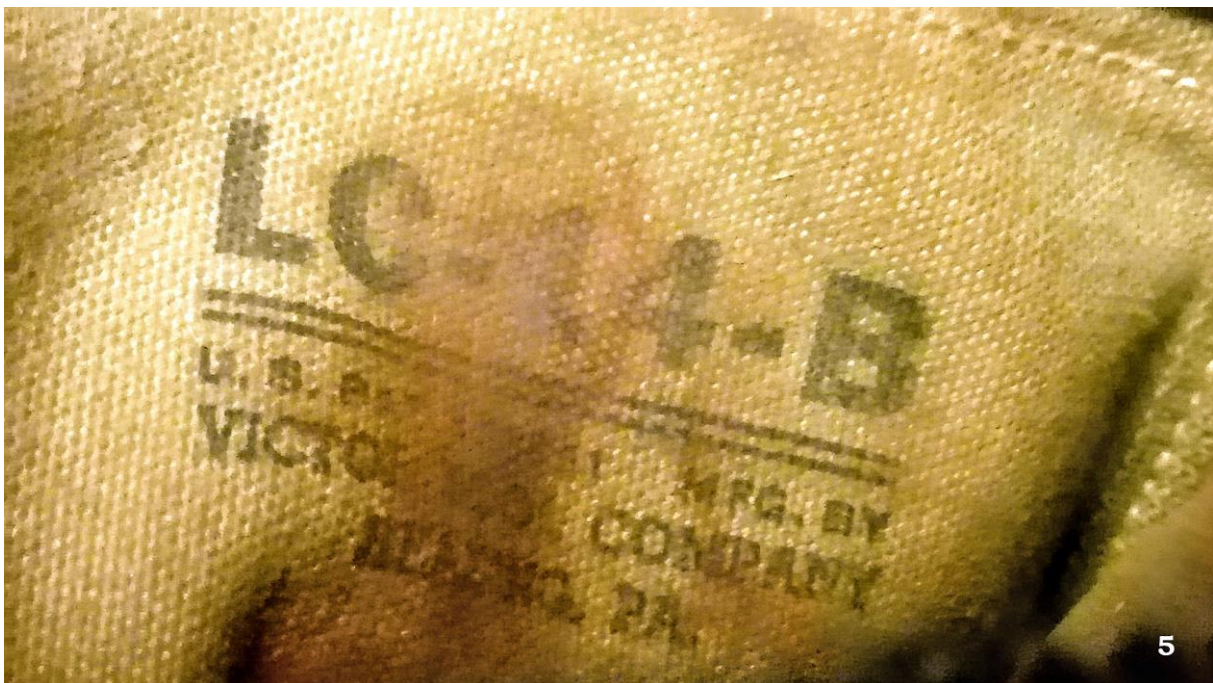
*Ilustracja nr 4. Sygnatura na kabłaku.
Fotografia wykonana przez autora.*

Pochwa maczety, wykonana z brezentu w kolorze brązowo zielonym, miała kształt zbliżony do trójkąta równoramiennego. Tkanina była trwale zespolona wzdłuż jednego z ramion trójkąta i jego podstawy. Ze względu na kształt głowni LC-14-B, pochwa nie miała typowego wlotu, a funkcję tę pełnił zamek błyskawiczny, spajający materiał na odcinku stanowiącym drugie z ramion

trójkąta oraz nie zespolony odcinek tkaniny u zbiegu ramion trójkąta. Również u zbiegu ramion trójkąta znajdowały się: dwuramienny hak (ilustracja 1 pkt. a) pozwalający na przymocowanie pochwy do pasa głównego lub klapy plecaka oraz brezentowy pasek z zatrzaskiem, zabezpieczający nóż przed wypadnięciem. Na tylnej ścianie pochwy, wzdłuż jej boku przeciwnego do zamka błyskawicznego, przyszyty był pasek z zatrzaskiem kaletniczym (ilustracja 1 pkt. b).

We wnętrzu pochwy, w kieszonkach na jej ścianach, umieszczano okrągły kamień do ostrzenia maczety oraz instrukcje: walki z jej użyciem, wykorzystania do przetrwania w dżungli oraz konserwacji, ostrzenia i używania noża. Na wewnętrznej ścianie pochwy umieszone było oznaczenie typu noża, numer patentu oraz firma wytwórcy wraz z oznaczeniem jego siedziby (ilustracja 5). Na zewnętrznej stronie ścianek niektórych egzemplarzy pochew drukowano znak Korpusu Łączności armii amerykańskiej bądź też litery „U.S.”.

Ilustracja nr 5. Sygnatura, wewnątrz pochwy.

Fotografia wykonana przez autora.

Opisana powyżej konstrukcja pochwy wymagała zaangażowania obu rąk w celu szybkiego dołączenia noża (ilustracja 6). W instrukcji zawierającej wskazówki dotyczące użycia LC-14-B w walce zalecano, aby w sytuacji, gdy nóż przenoszony jest w pochwie przymocowanej do pasa u prawego boku ciała, prawą dłonią ująć rękojeść i nacisnąć ją tak, aby dolna część pochwy uniosła się ku górze, a następnie lewą ręką odpiąć, okalający wlot pochwy, pasek i przesunąć suwadło zamka błyskawicznego w kierunku dolnej części pochwy.

Obok brezentu, do produkcji pochew do LC-14-B wykorzystywano również skórę i blachę. Powierzchnia pochew wykonanych z ostatniego z wymienionych materiałów była galwanizowana lub oksydowana bądź też pokrywana farbą.

Ze względu na brak możliwości jednoczesnego umocowania do pasa głównego pochwy LC-14-B i kabury, w przypadku żołnierzy uzbrojonych w pistolety, maczetę mocowano z boku plecaka M 1910 po lewej stronie (ilustracja 7), wykorzystując w tym celu jego elementy konstrukcyjne, przeznaczone zasadniczo do mocowania bagnetu. Ramiona haka pochwy wpinano w znajdujące się w klapie plecaka dwa otwory o krawędziach zabezpieczonych mosiężnymi oczkami, zaś pasek znajdujący się na tylnej części pochwy przewlekano przez szlufkę znajdującą się na dolnej, bocznej powierzchni plecaka i zapinano go na zatrzask kaletniczy. Żołnierze, których nie wyekwipowano w pistolet, podwieszali pochwę LC-14-B do pasa głównego przy pomocy dwuramiennego haka, umieszczając ją w pobliżu prawego biodra. Takie jej mocowanie nie kolidowało z pokrowcem na maskę przeciwgazową (ilustracja 8).

*Ilustracja nr 6. Dobywanie maczety.
źródło: Care, use and sharpening of
Knife LC-14-B by Frederick Ersham
CE, Monograph no 5, Victor Tool
Corporation, Reading, PA, Copyriht*

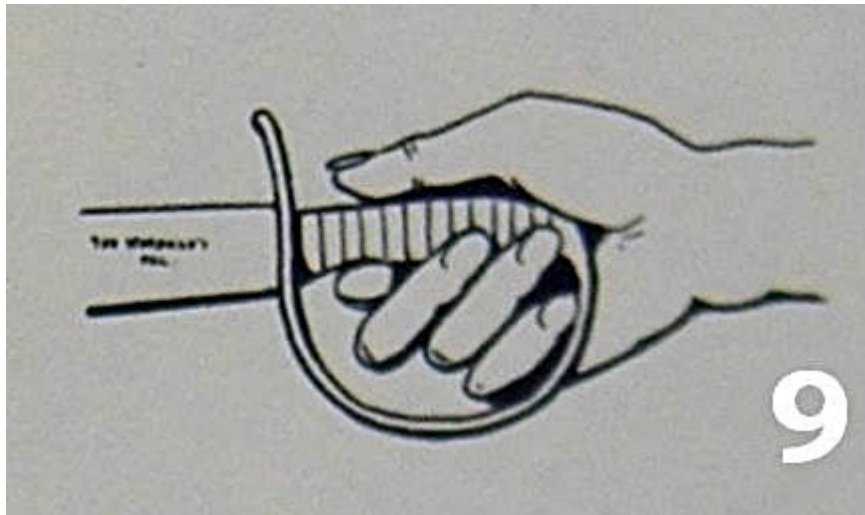
*Ilustracja nr 7. Maczeta przy plecaku.
Źródło: Care, use and sharpening of Knife
LC-14-B by Frederick Ersham CE,
Monograph no 5, Victor Tool Corporation,
Reading, PA, Copyriht 1942.*

*Ilustracja nr 7. Maczeta przy pasie.
źródło: Care, use and sharpening of Knife
LC-14-B by Frederick Ersham CE,
Monograph no 5, Victor Tool Corporation,
Reading, PA, Copyriht 1942.*

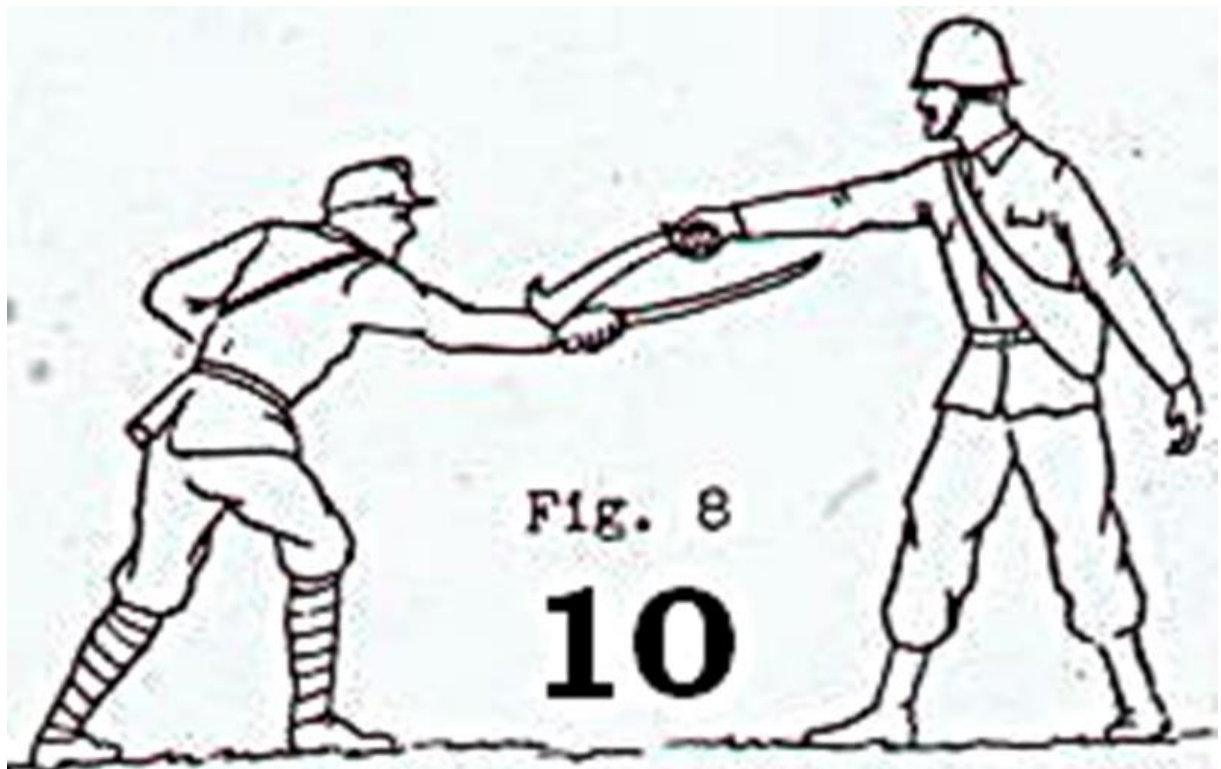
Instrukcja „**Walka z użyciem U.S. Army Knife LC-14-B**” (Fighting with USA Knife LC-14-B (Woodman’s Pal) zawierała wskazówki co do użycia tej broni w starciu zarówno z przeciwnikiem uzbrojonym w trzymane w rękę: bagnet, szablę lub maczetę, jak i w bagnet nasadzony na karabin, a także z nieprzyjacielem atakującym żołnierzy ukrytych w okopach. Zalecano, aby walcząc przy pomocy noża, wyprostowany kciuk ułożyć wzdłuż tylnej płaszczyzny jego rękojeści, pozostałe palce umieszczając na chwycie, unikając ich zaciskania wokół rękojeści (ilustracja 9). W myśl instrukcji - w chwili zadawania cięcia – broń i ramię walczącego nią żołnierza powinny znajdować się w linii prostej. Sugerowano wykorzystanie w walce tej okoliczności, że w podstawowej wersji LC-14-B środek ciężkości jest znacznie przesunięty ku przodowi, co pozwala nadać ciosowi wyjątkowy impet, w konsekwencji czyniąc go bardziej skutecznym.

Ilustracja nr 9. Chwył maczety.

Źródło: Fighting with USA Knife LC-14-B (Woodman's Pal) by Frederick Ersham CE, , Monograph no 6, Victor Tool Corporation, Reading, PA, Copyriht 1942.

W starciu z przeciwnikiem uzbrojonym w szablę, maczetę lub trzymany w dłoni bagniet rekomendowano zadawanie w pierwszej kolejności ciosów w najbliższej położoną część ciała wroga, czyli w rękę (ilustracja 10).

Ilustracja nr 10. Szwermierka bagnietem.

Źródło: Fighting with USA Knife LC-14-B (Woodman's Pal) by Frederick Ersham CE, , Monograph no 6, Victor Tool Corporation, Reading, PA, Copyriht 1942.

W przypadku walki w zwarciu zalecano ranienie łydek lub krocza przeciwnika hakiem stanowiącym część głowni LC-14-B.

W broszurze zawarto również stwierdzenie, że żołnierz walczący karabinem z nasadzonym nań bagnetem zwykle zwrócony jest do przeciwnika lewym barkiem powodując, że najbardziej narażonymi na cios stawały się jego lewe: dłoń, nadgarstek, przedramię, udo i kolano. Wobec powyższego radzono, aby przy pomocy LC-14-B, właśnie te części ciała atakować w pierwszej kolejności cięciami wyprowadzanymi z góry bądź z dołu lub szarpiąc je przy pomocy haka, stanowiącego część głowni maczety. W przypadku gdyby te działania ofensywne nie odniosły skutku, doradzano kontynuowanie ataku na głowę lub kolano.

Autor instrukcji Frederick Ersham w tym kontekście zwracał uwagę na to, że atak przeciwnika uzbrojonego w karabin z bagnetem, których łączna masa jest większa od ciężaru LC-14-B, przybiera postać pojedynczego ruchu, po którym następuje powrót do pozycji obronnej, a dopiero po tym możliwy jest ponowny atak. Tymczasem osoba uzbrojona w – mający zwartą i lżejszą konstrukcję - U.S. Army Knife LC-14-B mogła płynnie przenosić atak z górnych partii ciała na dolne. Nadto użycie LC-14-B umożliwiało – jego zdaniem - wykonywanie ciosów pozorowanych, co było znacznie utrudnione przy zastosowaniu cięższej broni.

Z kolei dla żołnierzy broniących się w okopach obiektem ataku były kolana, podudzia i stopy nacierających. W szczególności rekomendowano przecięcie lub rozszarpanie ścięgna Achillesa za pomocą haka stanowiącego część głowni maczety. Na uwagę zasługuje przy tym, że zdaniem autora broszury fakt, iż broniący się w okopie znajdował się poniżej nacierającego, nie wyklucza skutecznego odparcia ataku, bowiem użycie w defensywie noża lżejszego od karabinu z bagnetem czyni szybszymi ruchy broniącego się, a wówczas zranienie nawet palucha u stopy może przynieść pożądane rezultaty.

Opisany na wstępie kształt głowni U.S. Army Knife LC-14-B determinował sposób walki z jego użyciem, ograniczając go w istocie do zadawania cięć. Pogląd ten znajduje oparcie w przytoczonych powyżej opisach bojowego zastosowania noża. Pchnięcia wykluczone były ze względu na to, że brzeszczot noża pozbawiony był sztychu, a w konsekwencji nie posiadał właściwości penetracyjnych, pozwalających na zadawanie ran kłutych, które z reguły są głębsze od ran ciętych i szarpanych, a w związku z tym w ich przypadku prawdopodobieństwo uszkodzenia narządów wewnętrznych, istotnych dla utrzymania funkcji życiowych, jest większe. W związku z tym wydaje się, że trudno uznać, aby LC-14-B stanowił – w sferze ofensywnej - pełnowartościowy ekwiwalent szabli lub bagnetu trzymanego w ręku bądź nasadzonego na lufę karabinu.

Mimo to Frederick Ersham nie uznawał LC-14-B za broń o typowo defensywnym charakterze, w instrukcji podkreślając, że wstrzymanie ataku przez walczącego maczetą spowoduje przejęcie inicjatywy przez jego przeciwnika.

Zakończenie II wojny światowej nie oznaczało kresu koncepcji wielofunkcyjnej maczety. Otóż okresie wojny w Wietnamie załogi helikopterów

wyposażano w maczety o konstrukcji bardzo zbliżonej do LC - 14 – B. Nadano im nazwę „Survival tool type IV”, były one o około 2 cale krótsze od ich odpowiednika pochodzącego z II wojny światowej, miały oksydowaną głownię, a do ich przenoszenia używano pochew wykonywanych ze stylonu.

Literatura:

- Cole M.H. U.S. Military Knives bayonet and machetes book III, CJA Publications,
- Ersham Frederick Fighting with USA Knife LC-14-B (Woodman's Pal), Monograph no 6, Victor Tool Corporation, Reading, PA, Copyriht 1942,
- Ersham Frederick Living in the jungle with U.S. Army Knife LC-14-B (Woodman's Pal), Monograph no 6, Victor Tool Corporation, Reading, PA, Copyriht 1942,
- Silvey Michael W. Boyd Gary D. United States military knives collector's guide.